

DE STAD IN DE VIJFDE NOTA
RUIMTELIJKE ORDENING

DE STAD IN DE VIJFDE NOTA RUIMTELIJKE ORDENING

Verslag Breed Beraad gehouden op 18 en 19 mei 2001

Ir C.E. van der Werf

INHOUD

VERSLAG	4
AGENDA	19
DEELNEMERS	21
ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING	23
BESTUUR	27

VERSLAG

Inleiding

Op vrijdagavond 18 mei en zaterdagochtend 19 mei 2001 organiseerde de stichting Forum voor Stedelijke Vernieuwing een Breed Beraad over het thema 'De stad in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening'. Aan de bijeenkomst onder voorzitterschap van mr I.W. Opstelten werd deelgenomen door circa vijf en twintig personen afkomstig uit de wereld van openbaar bestuur, wetenschap, politiek, bedrijfsleven en adviseurs.

Probleemstelling

In de *Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening* presenteert het kabinet zijn beleid voor de ruimtelijke ontwikkeling van ons land. De beleidsvoorstellen steunen op een inventarisatie van de toekomstige ruimtevrage en een aantal centrale concepten zoals de 'lagenbenadering', stedelijke netwerken, programmasturing op basis van samenwerking binnen en tussen bestuurslagen. Het beleid zelf is samengevat in de Planologische Kernbeslissing. Het bestaat uit een inhoudelijk *programma* en een visie op de *instrumentering* hiervan: rode en groene contouren, het grondbeleid en voorstellen voor de bestuurlijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling. Na voorbereiding van de Vijfde Nota met tal van partijen en instanties ('polderoverleg') worden de beleidsvoorstellen thans – mede met het oog op de parlementaire behandeling – vanuit verschillende perspectieven en belangen tegen het licht gehouden.

Voor onze verstedelijkte samenleving is bovenal de beantwoording van de vraag van belang, hoe het voorgestelde beleid voor de ruimtelijke ordening zich verhoudt tot voortschrijdende inzichten over de vernieuwing van onze steden en stadsregio's. Onder invloed van economisch-technologische, sociaal-culturele en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, verspreiden activiteiten en functies die voorheen samen betekenis gaven aan een stad(skern) zich allengs over grotere gebieden. De steden ondergaan een schaalvergroting tot stedelijke regio's en deze regio's breiden zich uit.

Zijn de in de Vijfde Nota aangedragen, maar slechts globaal geduide strategieën: intensivering van ruimtegebruik, concentratie van groeiende ruimtebehoefte in (stedelijke) knooppunten en clusters en transformatie (herstructurering) van bestaand stedelijk gebied werkelijk toereikend om de stad te behouden en te versterken als economisch, sociaal en cultureel brandpunt? Zo ja, welke programmatische en instrumentele eisen stelt dat dan aan deze *i.c.t.-strategieën*, mede gelet op de ingrijpende veranderingen in de verhoudingen tussen publieke en particuliere partijen en tussen publieke partijen (internationaal, nationaal, regionaal en lokaal) die bij de ordening en ontwikkeling van de ruimte zijn betrokken? En biedt het concept 'stedelijke netwerken' een leidraad voor het vinden van antwoorden op deze vragen?

De stad in de Vijfde Nota

In aansluiting op de probleemstelling begint de avonddiscussie met een introductie van het verstedelijkingsbeleid in de Vijfde Nota door prof.dr L.A. de Klerk. Hoofdkenmerk van deze nota is decentralisatie. Op pagina 9 tot en met pagina 19 zijn de teksten van de sheets opgenomen.

Discussie-thema

- *Is men het eens met de beleidsdoelen ten aanzien van de stad in de Vijfde Nota en in het bijzonder met de strategieën te intensiveren, te combineren en te transformeren? Worden de doelen begrepen?*

Velen vinden dat de nota te kort schiet in zijn uitwerking en instrumentatie. De algemene doelen worden onderschreven maar dat is onvoldoende. Zo is aansluiten op de netwerksamenleving een uitstekend doel, maar daar hoort een heldere verantwoordelijkheidsverdeling bij.

Ook moet het rijk de eigen verantwoordelijkheid voor structurerende elementen op nationaal niveau op zich nemen en uitwerken. Dat geldt bovenal voor de infrastructuur, het water, de natuur en de nieuwe structuurbepalers zoals de telecom.

Het rijk moet keuzes maken en prioriteiten stellen!

In de discussie kwam een aantal dilemma's naar voren: Onze tijd wordt gekenmerkt door veel veranderingen zoals schaalvergrotingen, welvaartsontwikkeling, veranderingen in individuele en collectieve wensen, die nieuw beleid vragen. De nota geeft die veranderingen aan, maar zijn die wel helder genoeg? Is de tijd wel rijp om de vernieuwingen uit de Vijfde Nota zoals het stedelijk netwerk, de waterbenadering, de lagenbenadering vast te stellen?

En: is de ouderwetse PKBstructuur wel geschikt voor die vernieuwing? Hebben we niet te maken met een probleemstelling die pas gaandeweg kan leiden tot uitkomsten die we nu nog niet kennen?

Bovendien hebben we te maken met een bestuurlijk dilemma: In het paarse polderland is het zeer moeilijk om prioriteiten te stellen en keuzes te maken, terwijl de ruimtelijke ordening een steeds belangrijker onderwerp wordt voor alle partijen en departementen.

Toch gaat de wereld door; er gebeurt en kan nu heel veel in de stad. De investeringsstromen moeten goed worden georganiseerd om gewenste kwaliteiten te bereiken.

De overheid zal de programma's moeten bepalen. De steden moeten op tijd hun plannen organiseren. Nodig zijn een heldere overheidsregie en programmatische contracten à la VINEX.

De programma's moeten aansluiten bij het nieuwe stadsbegrip; belangrijk kenmerk daarvan is policentriciteit. Ook de kenmerken en milieus in de omgeving van de stad zijn belangrijk. De programma's vragen selectiviteit ten aanzien van de ruimte; de vraag naar kantoren, winkels etc. is beperkt in verhouding tot het aantal steden en centra in ons land.

Dat vraagt nieuwe bestuurlijke arrangementen, die organiseren dat niet iedere gemeente alle milieutypen op eigen grondgebied wil realiseren, en die kwaliteit kunnen organiseren. De samenhang publiek- privaats moet beter; in het landelijk gebied en de overgangsgebieden van stad en land is ook de samenhang publiek- publiek (de drie bestuurslagen) onvoldoende. De Vijfde Nota moet meer richting geven aan de investeringsstromen.

De toekomst van de stad

In de ochtendbespreking werd bovenal de stad centraal gesteld en uitgewerkt wat nodig is om de ontwikkelingen in goede banen leiden.

Drie (samenhangende) discussie thema's stonden centraal:

- *Wat is de toekomst van de stad als brandpunt in het stedelijk netwerk*
- *Welke potenties heeft de stad in het netwerk om de vraag te accommoderen; denk daarbij aan de relatief grote vraag naar centrum woonmilieus.*
- *Hoe breng je vraag en aanbod bij elkaar; hoe leid je de investeringsstromen naar de gewenste doelen; hoe kom je tot een afgestemd tempo van actoren?*

De vraag wordt gesteld of de structuur van de stad geschikt is voor de nieuwe generatie programma's. Behalve policentriciteit is het bovenal belangrijk de attractiviteit van de stad te versterken. Biedt de stad voldoende stedelijke en attractieve plekken voor bewoners en bezoekers? Krijgt de multiculturaliteit een kans?

De schaal van de Deltametropool is een uitermate geschikt policentrisch netwerk voor het bieden van vele kwaliteiten naast elkaar en in samenhang. De boeren moeten de beheerders worden van de recreatiegebieden in het Groene hart; daar moeten woonmilieus in lage dichtheden zijn. In de stad moeten echte stedelijke woonmilieus worden geboden en is de kwaliteit van de openbare ruimte van groot belang. In de openbare ruimte moet meer worden geïnvesteerd: in vormgeving (in samenhang met de architectuur en de gebouwfunctie) en in beheer en toezicht. Er is ook een tweede niveau nodig: de 'lange lijnen'. Die moeten de zekerheid bieden voor de lange termijn in vormgeving en programmering. We moeten grote projecten hebben waar topkwaliteit wordt georganiseerd.

De overheid moet zich met name met de infrastructuur, groene/ blauwe structuur en milieus bezig houden. Bijzondere aandacht verdienen de overgangsgebieden tussen stad en land.

Waarom lukt dat nu niet? Er is nu toch veel geld. Belangrijk element is de organisatie van investeringsstromen. Er moeten nieuwe verhoudingen tussen overheid en markt komen. De overheid moet transparant, betrouwbaar en een goede gesprekspartner voor de markt zijn, maar niet op de stoel van de markt gaan zitten; zij moet visie hebben. Dat vereist een nieuw type ambtenaar, nu is de machtsvraag nog te dominant. In de steden zit de nieuwe driehoek: corporaties, gemeente en markt vaak in een impasse en wijkt de markt gemakkelijk uit naar de groene uitleg ('contourtje verleggen, niemand zeggen').

De verandering van verantwoordelijkheden moet worden erkend; nagedacht moet worden over een nieuwe ordening van taken en verantwoordelijkheden zonder dat dit in blauwdrukken vervalt. De kaders moeten duidelijk zijn.

Wat betekent dat voor het geleiden van investeringsstromen? Het lijkt erop dat in de huidige situatie van schaalvergroting - waarin de verschillende ruimtevragen niet meer door één gemeente kunnen worden geboden - het geleiden alleen maar lukt als mensen en partijen 'gewoon' bij elkaar gaan zitten: op verschillende schaalniveaus zoals Deltametropool, Zuidvleugel, Rotterdam en Wijk. De sense of urgency moet breed worden gevoeld. De oude cultuur van gemeente-denken moet doorbroken, de gemeente moet gesprekspartner zijn in een horizontale en verticale organisatie. Op elk niveau moet er een ontwikkelingsbedrijf zijn.

Het is een publieke verantwoordelijkheid om keuzes te maken. Daarvoor is ook een grotere publieke samenwerking nodig.

Wat moet het rijk dan doen? Een eenduidig aanspreekpunt is ook op rijksniveau nodig. De vraag wordt uitgesproken of dat geen illusie is. Het huidige kabinet toont geen eenheid in elk geval. Geconcludeerd wordt dat het essentieel is dat wanneer de regio zich organiseert, ook één rijksloket wordt georganiseerd (kabinetsformatiekwestie als het nu niet kan!). Het rijk zal bovendien duidelijk moeten zijn waarvoor het zelf verantwoordelijkheid neemt (selectief, in de grijze en groen-blauwe infrastructuur, telecom en enkele grote stedelijke projecten) en investeringsprogramma's van het gezamenlijke kabinet moet opstellen. Tenslotte zal het rijk de decentrale processen moeten faciliteren en de WRO en het grondbeleid daarvoor aanpassen. Het investeringsprogramma moet de decentrale processen voeden en andersom. Dit zal voor een groot deel behoren tot de taken van een nieuw kabinet, maar ook nu al kan het kabinet in de ICES operatie gezamenlijk prioriteiten voorbereiden en een aantal zaken regelen. Waarbij we ons overigens niet rijk moeten rekenen want niet de ruimtelijke ordening heeft topprioriteit, maar onderwerpen als onderwijs en zorg.

Aan het eind van de zinvolle en levendige discussie wordt geconcludeerd dat de vraag naar instrumenten nog nauwelijks aan de orde is geweest; een zinvol onderwerp voor een volgend breed beraad is dan ook de bestuurskunde.

AGENDA

Geannoteerde agenda voor het Breed Beraad over het thema ‘De stad in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening’, dat op vrijdagavond 18 mei en zaterdagmorgen 19 mei 2001 wordt gehouden in Hotel ‘Oud London’ in Zeist.

Achtergronden

In de *Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening* presenteert het kabinet zijn beleid voor de ruimtelijke ontwikkeling van ons land. De beleidsvoorstellen steunen op een inventarisatie van de toekomstige ruimtevrage en een aantal centrale concepten zoals de ‘lagenbenadering’, stedelijke netwerken, programmasturing op basis van samenwerking binnen en tussen bestuurslagen. Het beleid zelf is samengevat in de Planologische Kernbeslissing. Het bestaat uit een inhoudelijk *programma* en een visie op de *instrumentering* hiervan: rode en groene contouren, het grondbeleid en voorstellen voor de bestuurlijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling. Na voorbereiding van de Vijfde nota met tal van partijen en instanties (‘polderoverleg’) worden de beleidsvoorstellen thans – mede met het oog op de parlementaire behandeling – vanuit verschillende perspectieven en belangen tegen het licht gehouden.

Voor onze verstedelijkte samenleving is bovenal de beantwoording van de vraag van belang, hoe het voorgestelde beleid voor de ruimtelijke ordening zich verhoudt tot voortschrijdende inzichten over de vernieuwing van onze steden en stadsregio’s. Onder invloed van economisch-technologische, sociaal-culturele en politiek-bestuurlijke ontwikkelingen, verspreiden activiteiten en functies die voorheen samen betekenis gaven aan een stad(skern) zich allengs over grotere gebieden. De steden ondergaan een schaalvergroting tot stedelijke regio’s en deze regio’s breiden zich uit.

Zijn de in de Vijfde Nota aangedragen, maar slechts globaal geduide strategieën: intensivering van ruimtegebruik, concentratie van groeiende ruimtebehoefte in (stedelijke) knooppunten en clusters en transformatie (herstructurering) van bestaand stedelijk gebied werkelijk toereikend om de stad te behouden en te versterken als economisch, sociaal en cultureel brandpunt? Zo ja, welke programmatische en instrumentele eisen stelt dat dan aan deze *i.c.t.-strategieën*, mede gelet op de ingrijpende veranderingen in de verhoudingen tussen publieke en particuliere partijen en tussen publieke partijen (internationaal, nationaal, regionaal en lokaal) die bij de ordening en ontwikkeling van de ruimte zijn betrokken? En biedt het concept ‘stedelijke netwerken’ een leidraad voor het vinden van antwoorden op deze vragen?

Aandachtspunten voor de discussie

Tegen deze achtergrond wordt de discussie tijdens het Breed Beraad toegespitst op de volgende aandachtspunten:

- 1 Nieuwe inzichten met betrekking tot de vernieuwing van onze steden en stadsregio’s (perspectief).
- 2 Intensivering van ruimtegebruik, concentratie van groeiende ruimtebehoefte in (stedelijke) knooppunten en clusters en transformatie (herstructurering) zoals aangeduid

in de Vijfde Nota RO in relatie tot inzichten met betrekking tot de vernieuwing van onze steden en stadsregio's.

- 3 Stedelijke netwerken als kernconcept.
- 4 Sturing (verdeling van taken, bevoegdheden, middelen en samenwerking tussen publieke en private partijen) en instrumentatie (o.a. rode contouren, grondbeleid).

Agenda

Globaal ziet de agenda voor het Breed Beraad er als volgt uit:

Vrijdagavond 18 mei 2001

20.00 uur	welkomstwoord door ir P.O. Vermeulen, voorzitter Forum voor Stedelijke Vernieuwing
20.05 uur	opening door mr I.W. Opstelten, voorzitter Breed Beraad
20.10 uur	inleiding door prof.dr L.A. de Klerk, hoogleraar Planologie tevens lid van het Dagelijks Bestuur van het Forum
20.30 uur	discussie, toegespitst op de aandachtspunten 1 en 2
22.30 uur	afronding door mr I.W. Opstelten

Zaterdagmorgen 19 mei 2001

09.30 uur	opening door mr I.W. Opstelten
09.45 uur	discussie, toegespitst op aandachtspunten 3 en 4
12.15 uur	afronding door mr I.W. Opstelten
12.30 uur	slotwoord door ir P.O. Vermeulen

DEELNEMERS

Deelnemerslijst Breed Beraad over het thema ‘De stad in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening’ op vrijdagavond 18 mei en zaterdagmorgen 19 mei 2001 in Hotel ‘Oud London’ te Zeist.

Drs E. Arnoldussen	Gemeente Amsterdam
Ing. J.Th. Blok	Era Bouw/ Forum
L. Boelens	Urban Unlimited
Mw ir E. Brandes	Bureau RO
Drs A.J. van der Burg	Ministerie van VROM
Mw ing. V. Dalm	St. Natuur en Milieu
Drs A.Th. van Delden	Ministerie V & W/ Forum
H. Draaisma	Woonst. De Key
Drs Ing. J. Fokkema	Neprom
Mw ir I. Frankenmolen	Kraaijvanger. Urbis / Forum
Mw P.A.M. Harmsen	Forum
Mw drs L.B. Janssen – Jansen	Universiteit Utrecht
Mr G.J. Jansen	KAN
Prof.dr L.A. de Klerk	UvA / Forum
Drs W.J.P. Kok	Gemeente Utrecht
Mr I.W. Opstelten	Gemeente Rotterdam
Mw drs M.C. Oude Veldhuis MRE	NEI Kolpron
Drs D.A. Regenboog	NEI Kolpron / Forum
Mw P.M. Sangers	Ministerie LNV
Ir J.M. Schrijnen	Gemeente Rotterdam
Ir P.O. Vermeulen	Bank Ned. Gemeenten / Forum
Mw ir A.H.M.T. Vos	BVR
Mw ir C.E. van der Werf	Ministerie van VROM
Ir H.S. Yap	Yap Advies & Planning / Forum
Mr F. de Zeeuw	Bouwfonds Woningbouw

ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

ENKELE GEGEVENS OVER HET FORUM VOOR STEDELIJKE VERNIEUWING

De stichting Forum voor Stedelijke vernieuwing – opgericht in 1983 – stelt zich ten doel een bijdrage te leveren aan het inzicht in de specifieke positie en de sterke en zwakke punten van de stad. In samenhang daarmee wil het Forum de ontwikkeling stimuleren van een stedelijk vernieuwingsbeleid, dat is gericht op de bestrijding van sociale en materiële verpaupering en op een (re)vitalisering van de initiërende en stimulerende functies die de steden op velerlei gebied voor uiteenlopende betrokkenen (kunnen) vervullen. Dit betekent dat het Forum, naast de stedelijke fysieke omgeving, ook de stedelijke economische structuur, het sociaal-culturele klimaat in de steden en de organisatie van het bestuur van de steden tot zijn aandachtsgebied rekent.

Het Forum is opgericht ten behoeve van alle organisaties en personen die bij de stedelijke vernieuwing zijn betrokken. Derhalve behoren niet alleen overheidsorganisaties, politici en ambtenaren, maar ook (vertegenwoordigers van) private organisaties, publicisten, wetenschappers en ‘stedelingen’ tot de doelgroep van het Forum.

In algemene zin probeert het Forum zijn doelstelling te realiseren door te functioneren als platform voor de tot zijn doelgroep behorende organisaties en personen. Het Forum organiseert daartoe allereerst zogenaamde Breed Beraden. Tijdens de Breed Beraden wordt door een per beraad wisselend gezelschap van personen, die betrokken zijn bij de stedelijke vernieuwing, gesproken over ontwikkelingen, problemen en strategieën die van belang zijn voor de revitalisering van de steden.

Thema's Breed Beraden :

- economische revitalisering van de steden
- sociale en culturele revitalisering van de steden
- stedelijke vernieuwing en bestuurlijk-financiële verhoudingen
- stedelijk beheer
- stedelijke vernieuwing en informele economie
- stedelijke vernieuwing en openbare orde en veiligheid
- investeren in de stad
- public-private partnership
- flexibilisering van de geldstromen in de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en de randstad
- stedelijke vernieuwing en stadsvernieuwing in de jaren negentig
- publiek-private samenwerking bij de ontwikkeling van stedelijke vernieuwingsprojecten in middelgrote steden
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- naar een actief, integraal beheer van de na-oorlogse wijken
- stedelijke vernieuwing en het bestuur in grootstedelijke gebieden
- stedelijke vernieuwing en de bestrijding van sociale en materiële verpaupering
- stedelijke vernieuwing in de periode 1990 – 1994
- stedelijke vernieuwing en architectuur
- stedelijke vernieuwing en milieubeheer

- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van woningen in de sociale marktsector
- de relatie tussen gemeenten en woningcorporaties op lokaal niveau
- gerichte intensivering van ruimtelijke investeringen: mogelijkheden en beperkingen
- stedelijke vernieuwingsprojecten: hoe verder?
- de communicatie van de stedelijke vernieuwing
- financiële verhouding tussen de centrale overheid en de stedelijke overheden
- de toekomst van de knooppunten
- 'Belstato'
- stedelijke vernieuwing en projectontwikkeling
- stedelijke vernieuwing en de multiculturele stad
- beweeglijke burgers en stedelijke vernieuwing
- Europese eenwording, veranderende verzorgingsstaten en de stedelijke en bestuurlijke inrichting in Nederland
- stedelijke vernieuwing en openbaar vervoer
- het beeld van de VINEX-locaties
- de consequenties van het nieuwe beleid inzake perifere en grootschalige detailhandelsvestigingen voor de binnensteden
- stedelijke vernieuwing en de ontwikkeling van vraag en aanbod op het gebied van de volkshuisvesting
- stedelijke vernieuwing en het nieuwe Grote Stedenbeleid
- de herontwikkeling van vroeg-naoorlogse wijken
- de ontwikkeling van de IJ-oeveren
- stedelijke vernieuwing, vergrijzing en modernisering van de ouderenzorg
- stedelijke vernieuwing en de vernieuwing van het bestuur
- Zuidvleugel van de Randstad
- investeren in de bereikbaarheid van de steden
- herijking Belstato: de stedelijke vernieuwings en beheeropgave in perspectief
- stedelijke vernieuwing en publiek-private samenwerking: voortschrijdende inzichten?
- stedelijke vernieuwing, materiële armoede en sociaal isolement
- stedelijke vernieuwing en Nederland 2030
- stedelijke vernieuwing en de 24-uurs economie
- stad zonder horizon
- investeren in stedelijke gebieden
- aan het werk met het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
- TNLI: kansen en bedreigingen voor de vernieuwing van onze steden
- de educatieve stad
- ruimtelijke ontwikkeling en stedelijke vernieuwing
- sociaal investeren in steden
- de toekomstige ordening in de woonsector
- stedelijke vernieuwing en grondbeleid
- Het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan en stedelijke vernieuwing
- Stedelijke vernieuwing en ICT
- De stad in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening

Thema's studiedagen en symposia :

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- stadsvernieuwingsrapportage
- public-private partnership
- investeren in stedelijke vernieuwing
- de financiering van de volkshuisvesting in de jaren negentig
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- internationalisering en stedelijke cultuur

Publicaties :

- stadsvernieuwing opnieuw bezien
- public-private partnership
- investeren in stedelijke vernieuwing
- volkshuisvesting gewogen
- financiële prikkels voor actieve steden
- de stad in de samenleving: ontbinding en vernieuwing
- opstellenbundel over stedelijke ontwikkelingen
- internationalisering en stedelijke cultuur

De activiteiten van het Forum worden mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van vele bij de stedelijke vernieuwing betrokken partijen (rijk, provincies, steden, bouwondernemingen, projectontwikkelingsmaatschappijen, institutionele beleggers, onderzoeksinstituten etc.).

BESTUUR

Dagelijks Bestuur:

Ir P.O. Vermeulen	Lid Raad van Bestuur Bank Nederlandse Gemeenten	voorzitter
Mw ir I. Frankenmolen	Stedebouwkundig Procesmanager Kraaijvanger . Urbis	secretaris
Ing. J.Th. Blok	Directievoorzitter ERA Bouw	penningmeester
Ir H.S. Yap	Stedebouwkundig adviseur Yap Advies & Planning	lid
Prof.dr L.A. de Klerk	Hoogleraar Planologie Universiteit van Amsterdam	lid
Mr E.E. van der Laan	Kennedy Van der Laan Advocaten	lid
Drs D.A. Regenboog	Directeur NEI Kolpron	lid
Drs A.Th. van Delden	Plv. SG Ministerie van Verkeer en Waterstaat	adviseur

Algemeen Bestuur:

Drs H.H. Apotheker	Gemeente Steenwijk
Prof. drs A.L.L.M. Asselbergs	Rijksdienst voor de Monumentenzorg
J.B. Benraad	Stadswonen Rotterdam
Prof. ir M. van den Berg	Provincie Noord-Holland
Mw A.M.W. Bodewes	Anke Bodewes Makelaardij
Drs ir C.A.M. de Boo	NS Vastgoed
Mr G.Ph. Brokx	Bve-Raad
Mw mr A.H. Brouwer-Korf	Gemeente Utrecht
Mw I. van Ditschuyzen	TV DITS
Ir J.D. Doets	ING Vastgoed
A.Duivesteijn	Tweede Kamer
Mr W.F. Dutilh	ING Groep
Prof. dr G.B.M. Engbersen	Erasmus Universiteit Rotterdam
W. Etty	Andersson Elffers Felix
Drs P.L.B.A. van Geel	Provincie Noord-Brabant
P. van der Gugten	Proper-Stok Groep
D. Halbesma	Gemeente Almere
A.J. Hilhorst	Gemeente Den Haag
Mw M. Horselenberg-Koomen	Gemeente Doetinchem
Mw prof.ir F.M.J. Houben	Mecanoo Architecten Delft / TU Delft
Ing. J.A.J.M. van den Hoven	Heijmans
Prof. dr A.M.J. Kreukels	Universiteit Utrecht
Drs J. Laan	ROM-Rijnmond
Mr W.D. van Leeuwen	Aedes Vereniging van Woningcorporaties

Prof. dr P.A.H. van Lieshout
G.L. Mak
Ir W.G. Meyer
F.E. Nieboer
Dr S.J. Noorda
Mr P.G.A. Noordanus
Ir J.A.P. van Oosten
Drs J.W. Oosterwijk
Mr R.J.J.M. Pans
Drs J.H.A.A. Prins
Prof. dr U. Rosenthal
Ir P.S.M. Ruigrok
Mw A.M.J. Rijckenberg
Prof. dr P. Schnabel
N.M. van der Spek
Drs D.B. Stadig
Mw ir Ria J. Steenaart
Drs F.H. van der Veen
Mw A. van Vliet-Kuiper
Ir C.J. Vriesman
Mr F. de Zeeuw
J.H. Zwart

Ministerie van VWS
NRC-Handelsblad/UvA
Rotimex
Nieboer Schouten
Universiteit van Amsterdam
VROM-raad
BAM NBM
Ministerie van Economische Zaken
Ministerie van Verkeer en Waterstaat
Eurowoningen
Rijksuniversiteit Leiden
Amstelland Ontwikkeling
vh. Gemeente Utrecht
SCP
Gemeente Eindhoven
Gemeente Amsterdam
Interimmanagement & Coaching
Ministerie van VROM
Gemeente Amersfoort
Ministerie van VROM
Bouwfonds Woningbouw
Timpaan Hoofddorp